

ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

«Τὸ ἄρνι τοῦ φτωχοῦ» (Ἕνα ἔργο ἀστικό ποῦ ἐνεθουσίασε τοὺς κομμουνιστάς).

Ἐ «Ἰουδάς», τοῦ κ. Σπύρου Μελά. (Λίγα λόγια ἀπ' τὴ παραλειφθεῖσα κριτική).

Τὸ δεύτερο ἔργο ποῦ ἀνέβασε τὸ Ἐθνικό, τὸ «Ἄρνι τοῦ φτωχοῦ» τοῦ ἀυστριακοῦ συγγραφέως Stefan Zweig, παραδόξως εἶχε τὸ βίο βραχύτατο.

Ἡ διεύθυνσι τοῦ θεάτρου πιεζομένη ἀπ' τὴ κατακραυγὴ μερικῶν συντηρητικῶν, καὶ ἀπὸ τὴς τελείως παρεξηγημέναις ἐκδηλώσεις μερικῶν ἀμορφωτῶν κομμουνιστῶν τοῦ ὑπερώου, κατέβασε τὸ ἔργο ὕστερα ἀπ' τὴ τρίτη του παράστασι.

ΑΙΜ. ΒΕΑΚΗΣ

Ὅμως στὸν τόπο μας δὲ κακοτύχησε μονάχα τὸ ἔργο, κακοτύχησε καὶ ὁ συγγραφεὺς. Κριτικοί,

καὶ μάλιστα σοβαροί, ἄνθρωποι ποῦ ἀνέλαβαν τὴν ὑποχρέωσι νὰ κατατοπίζουν τὸ κοινό, μίλησαν γιὰ τὸ Τσβάϊκ ὡς νὰ πρόκειται γιὰ κανένα βουλεβαγδιέρο, κι' ἔκριναν τὸ ἔργο του ὡς νὰταν τὸ πρῶτο τυχόν κατασκευάσμα.

Πέρουσι, μετὰ τὴν παράστασι τῶν «Βρηνολάκιων», γράφτηκε ὅτι «ὁ Ἴψεν δὲν εἶναι λιὰ τῆς μόδας...», νομίζοντας φαίνεται πὼς ἡ προσωπικότης τοῦ Ἴψεν μπορεῖ νὰ κατέβῃ σὲ τέτοιο ἐπίπεδο μὲ τὴ φθορὰ ποῦ φέρει ὁ χρόνος. Φέτος γράφτηκαν πάλι ἀστόχαστες κουβέτες γιὰ τὸ Στέφανο Τσβάϊκ, ποῦ ἀσχέτω ἂν τὸ ἔργο του αὐτὸ εἶναι μέριο ἢ καὶ κακὸ ἂν θελετε, ὁ ἴδιος δὲ παύει νὰναι ἀπ' τὴς πὺρ ἐνδιαφέρουσες φυσιογνωμίες στὴ σύγχρονη διανόησι. Δὲ πρόκειται βέβαια περὶ μεγαλοφυΐας· ἐξετιζόντας τὸ ἔργο του φαινομένως διάνοιες τοῦ βρῆκαν πολλὰς ἀδύνατες πλευρὰς, καί τις ὅμως δὲν ἀμφισβήτησε τὴ πλούσια προικισμένη φύσι του.

Ἐξαιρετικὴ δεξιότητι, ἐφρῆστατος τρόπος στὸ χειρισμὸ τοῦ θέματος, παλμὸς ποιητικὸς, καὶ τὸ νευρῶδες, τὸ πυρετικὸ, τέλος, ὕψος συναρπαστικὸ, εὐληπτο καὶ εὐχάριστο μαζύ, εἶναι τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ συγγραφέως τῆς «Συγχύσεως, τῶν αἰσθημάτων». Το ἔργο αὐτὸ γεμάτο ποιητικὴ καὶ ἀνθρωπιστικὴ πνοή, μ' ὅλο ποῦ ἡ χιτλερικὴ Γερμανία τὸ θεώρησε ἀνάξιόν της καὶ τὸ ἔκαψε δημοσίᾳ, παρα-

μένει ἕνα ὑπόδειγμα ἐκλεκτῆς σύγχρονης ἐκτεταμένης «νοβέλλας», καὶ ἀντιπροσωπεύει πληρέστερα τὸν Τσβάϊκ ὡς διηγηματογράφου, ὅπως, ὁ «Ἀγώνας μετὰ τὸν Δαίμονα» ἀντιπροσωπεύει καλύτερα τὴς κριτικοβιογραφικὰς ἐργασίας του. Τὸ τελευταῖο ἔργον τοῦ «Μαρία Ἀντουανέττα», περισσότερο γνωστὸ ἀπὸ ἄλλα στὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ καλλίτερά του, ὅπως καὶ τὸ «Ἄρνι τοῦ φτωχοῦ» δὲ φτάνει στὸ ὕψος τοῦ «Ἰερραμίας», μὲς βιβλικῆς τραγωδίας μετὰ ἀντιπολεμικὰ ἰδανικά, οὔτε ἔχει τὸ ἐνδιαφέρον τῆς διασκευῆς ποῦ ἔκανε στὸ «Βυλόνε» τοῦ Μπέν Τζόσον. Γενικὰ ἄλλωστε ὁ Τσβάϊκ δὲν ἐπεβλήθηκε στὴ διεθνή καλλιτεχνικὴ συνείδησι ὡς δραματογράφος, ἀλλὰ ὡς διηγηματογράφος, κριτικὸς καὶ βιογράφος.

Ὅσοι ἔκριναν τὸν Τσβάϊκ ἀπὸ τὴ θεατρικὴ παραγωγή του, τὸν ὑπετίμησαν, ὅπως ὑπετίμησαν καὶ τὸ «Ἄρνι τοῦ φτωχοῦ» ὅσοι τῶκριναν ἀπὸ τὴν ἄτυχη παράστασι τοῦ Ἐθνικοῦ. Διαβάζοντάς το δὲν ἀποκομίζει κανεὶς τὴν ἐντύπωσι τοῦ ξεχωριστοῦ, βλέπει ὅμως ὅτι πρόκειται περὶ ἔργου μετὰ πολλὰς ἀρετὰς, γραμμένο ἀπὸ δεξιότητι μεγάλης ὁλκῆς.

Ἀπὸ τὴν παράστασι ποῦ εἶδαμε, ἡ ἀτμόσφαιρα ἔλλειπε, ἴσως γιὰ τὸ ἔργο διεκόπητο κάθε στιγμὴ. Οἱ ἠθοποιοὶ ἢ ἀμελέτητοι ἦταν οἱ περισσότεροι, ἢ νευρικοὶ καὶ αὐτοὶ ὅπως καὶ τὸ κοινὸ μετὰ τὰ συνεχῆ χειροκροτήματα ποῦ κατέστρεφαν τὸν εἰρημὸν τοῦ ἔργου.

Δὲ μᾶς ξεκούρασαν παρὰ μονάχα τὰ ἐκλεκτὰ κοστούμια καὶ σκηνικά, τὸ ἀριστοτεχνικὸ παίξιμο τοῦ κ. Παρασκευᾶ, ἡ συμπαθητικὴ προσπάθεια τῆς κ. Μιράντας καὶ πρὸ παντὸς τὸ παίξιμο τοῦ Αἰμιλίου Βεᾶκη, τοῦ καλλιτέχνη ποῦ ζεῖ τοὺς ρόλους, καὶ ὡς Φουρῆς ἀπέδωσε συναρπαστικὰ τὴν τραγωδίαν τοῦ ἀνίσχυρου, τὴ θλιβερὴν του ἀδυναμίαν μετὰ τὴν στήν ἀδικίαν μὰ φυσικὴ ὑπεροχὴν τοῦ δυνατοῦ τῆς ζωῆς. Μιὰ εὐχάριστη πίστις ἐντύπωσι ἢ ἰμφάνισι τοῦ κ. Μυράτ στὴν Ἐθνικὴ Σκηνή. Ὁ κ. Μινωτῆς ὡς Ναπολέον ποῦ ἔατο. Βεβαίως ὁ Ναπολέων τοῦ Τσβάϊκ δὲν εἶναι ἡρακλεῦς τύπου ἥρωος, μένει ἄλλωστε στὸ δεύτερον πλάνο τὸ «Ἄρνι τοῦ φτωχοῦ» εἶναι πρὸ παντὸς ἡ τραγωδία τοῦ ἀδυνατοῦ. Πάντως ὅπως — ὁ συγγραφεὺς — δύο φορές τοιλάχιτον τὸ τονίζει πολὺ καθαρά, τὸν θέλει μετὰ ἐξαιρετικὴ ἐπιβλητικότητι, καὶ αὐτὴ δὲν τὴν ἀπέδωσε ὁ κ. Μινωτῆς.

Μεταφραστικῶς τὸ ἔργο ἀπεδόθη δημιουργικὰ καὶ ζωντανὰ ἀπὸ τὸν κ. Λέοντα Κουκούλα, παρ' ὅλες τὴς δυσκολίας ποῦ παρουσιάζει μετὰ τὸς ἰδιωτισμοὺς του, καὶ τὴς λαϊκῆς ἐκφράσεως του.

Καὶ τώρα ὅσο γιὰ τὴν ὑποδοχὴν ποῦ βρῆκε στὸ μαζόριον τόπο μας τοῦ φτωχοῦ τ' ἄρνι, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ποῦμε, πὼς ὅ,τι ἔγινε φανερώνει ἀτυ-

χώς όλη τή πνευματική άναρχία πού μās δέσνει. Παρεξηγημένες κριτικές, χειροκροτήματα άσκοπο, φασιστικές θεωρίες, τσιάνιες μελοδραματικές ήθοποιών, όλα αυτά μαζί δείχνουν πόσο πρόχειρα άρπάζουμε τό κάθε ζήτημα, μόνο και μόνο για νά δημιουργήσουμε θόρυβο. Ή μήνις τών συντηρητικών κατά τής επιτροπής του Έθνικου έντελώς άδικη αυτή τή φορά. Κανείς δέ θά μπορούσε νά φανταστεί πώς ή άστική τραγωδία του άπατημένου συζύγου θά συγκινοῦσε άντιπροσώπους τής μπολσεβικικής ιδεολογίας. Δέν εϋθύνεται ή επιτροπή, αλλά οί άνθρωποι πού θέλησαν νά δημιουργήσουν έπεισόδια, και όταν ύπάρχει ή πρόθεσι, λαβή μπορούν νά δώσουν άπειρες φιλελεύθερες φράσεις πού πλημμυρίζουν έργα του Αίσχύλου, Σοφοκλή, Σίλλερ, Γκαίτε και τόσων άλλων. Μονάχα ή άστυνομία είναι άρμόδια νά φροντίσει νά μὴν ένοχλοῦνται οί άνθρωποι πού πηγαίνουν στό θέατρο για νά δοῦν τέχνη και όχι για νά κάνουν κοινωνικόν άγώνα.

Δυστυχώς τό περασμένο τεϋχος είχε τόση στενότητα χώρου πού παρέλειψε τη κριτική του «Ίούδα» του κ. Σπύρου Μελά, με τόν όποϊον άρχισε ή τετάρτη περίδος του Έθνικου Θεάτρου.

Θάταν παράλειψι αν έστω και άργά δέ λέγαμε λίγα λόγια τουλάχιστον για ένα έργο σημαντικό τής τελευταίας παραγωγής.

Ο Ίούδας αν και ύστερεί σέ θεατρικότητα, έλάτωμα πού δέ συγχωρείται ειδικά στον κ. Μελά, τόν άνθρωπο πού ξέρει τό θεατρο και τις άπαιτήσεις του όσον λίγοι, είναι έν τούτοις έργο με ποιητική πνοή. Μία παλληκαρίσια προσπάθεια άνωτέρας δημιουργίας, κάτι πού μās ξεκούρασε από τ' άναμιασσημένα θέματα τής ξένης και ντόπιας παραγωγής. Τέλος ένα έργο βγαλμένο από τεχνίτη με λογοτεχνικές άρετές άπειρες.

Μονάχα πού περιμέναμε άπ' τό Σπύρο Μελά, τό συγγραφέα πού σιά πρώτα του βήματα έδωσε τό «Γυιό του Ίσκιου», τώρα πιά στην ώριμότητά του νά δώσει ένα έργο με σοφότερη άρχιτεκτονική, άσχετα με όποια δήποτε τεχνοτροπία και αν άκολουθήσει. Στόν Ίούδα άντί τό έδιαφέρον του θεατή ν' αυξάνη, έλαττώνεται από πράξι σέ πράξι. Άδικα άποζητήσαμε τή δραματική συγκίνηση, δέ τή βρήκαμε, γιατί ή μεγάλη δραματική σύγκρουσι λείπει. Όπως λείπει και ή σοφή συνοχή στην ανάπτυξι του θέματος, και ή ζωντανή όλη κλήρωσι ώρισμένων τύπων του. Έπίσης άπαραίτητη θάταν περισσότερη φροντίδα στη δραματοποίησι ώρισμένων τύπων του Εύαγγελίου πού έχουν βαθειά ριζωθεί στη χριστιανική συνείδησι, και δέ μπορεί άβλαβώς νά τούς άφαιρεθή ο φωτιστέφανος του υπερφυσικου.

Στην άρχή του έργου, ένψ ό Ίούδας προαγγέλεται μεγάλος ιδεολόγος, σκληρός εκδικητής, έντελοδόχος τής φυλής του Ίσραήλ, εμφανίζεται κατά τρόπο πού περιμένει πιά κανείς, ως τό μόνο άπολειπόμενο μέσο,

τό έρωτικό του πάθος προς τή Μαγδαληνή νά δώσει τή δραματική σύγκρουσι. Δέ συμβαίνει ούτε αυτό, δέ συμβαίνει όμως και τίποτα άλλο πού νά εξηγή έπαρκώς τό έσωτερικό δράμα του Ίούδα, τή ψυχική του πάλη για τή τελική πίστι, κι ένψ στη μιά εικόνα τόν βρίσκουμε άκόμα πολέμιο του Χριστου, σήν άλλη τόν άκούμε νά όμολογή τή πλάνη του, και ν' άκολουθή άδίστακτα τό Διδάσκαλο. Οί θεωρίες τής βίας και τό «μέρος του όλου» δέν είναι άρχική δικαίωσι για νά στηριχθῆ επάνω σ' αυτές όλόκληρη ή βási του έργου.

Μ' αν αυτά τά έλαττώματα δέ χάλιζαν τό έργο, τό ξεχωριστό γράμμα του, ή προζα του πούταν ποιήμα, πολλές σκηνές του γεμάτες ψυχολογία, ποιήσι και δροσιά, θάκαναν τόν Ίούδα τό ξεχωριστό έργο πού περιμέναμε τόσα χρόνια χωρίς νάργεται, και δυστυχώς δέν ήταν ούτε αυτή τή φορά.

— Τό ανέβασμα του έργου άπ' τόν κ. Πολίτη και κ. Ροντήρη ίκανοποιητικώτατο. Κάθε σκηνή του ήταν κ' ένα έργο τέχνης. Τά κοστούμια του κ. Φωκά χάριμα όφθαλμών, όπως και τά περισσότερα άπ' τά σκηνικά του κ. Κλώνη. Έκλεκτή έπίσης ή απόδοσις τών ήθοποιών. Στους τρεις κυριώτερους ρόλους ή κ. Παξινουδού ανάλογα με τή δυναμικότητά της έδωσε πάρα πολλά, τό μόνο πού δέ κατώρθωσε νά δώσει ήτον ή άγνή ποιητική πνοή πού ζητούσε ο ρόλος τής Μαγδαληνης. Η δ. Παπαδόκη χάρισε στό ρόλο την όμορφη εμφάνισι της, την άφορη άρθρωσί της, μόνο φαντάζομαι ότι ή νέα καλλιτέχνης δέ βρήκε τό δρόμο της. Παραδόξως ένψ ή πείρα της αυξάνει, ή φυσικότητά της έλαττώνεται. Στόν κ. Μινωτή πού κράτησε τό ρόλο του Ίούδα, μονάχα έπαινοσι μπορεί νά του πει κανείς. Σημείωσε ένα σταθμό στην καλλιτεχνική του εξέλιξι.